

Особливості класифікації іноземної літератури за міжнародною системою УДК

Людмила Лозан, головний бібліотекар
Світлана Лозан, бібліотекар I категорії

Бібліотека Вінницького національного
медичного університету ім. М. І. Пирогова

Анотація:

В статті розглянуто досвід рекласифікації літератури іноземними мовами за системою УДК та організація її розміщення у відділі обслуговування бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова

Abstract:

The article describes the experience of the reclassification of documents according to the UDC system in the foreign literature department of the Vinnytsia National M. I. Pirogov-Memorial Medical University Library.

Ключові слова: класифікаційні системи, Універсальна десяткова класифікація (УДК), Бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК), рекласифікація, систематичні індекси, відділ наукової обробки документів, відділ літератури іноземними мовами, електронний каталог.

Keywords: classification systems, Universal Decimal Classification (UDC), Library and Bibliographic Classification (LBK), reclassification, systematic indexes, Scientific Processing of Documents and Catalogue Department, Foreign Literature Department, Electronic Catalogue (EC).

Із початку 2017 року всі бібліотеки України, як публічні, так і вищих навчальних закладів, вступили до нового та важливого етапу вдосконалення і розвитку бібліотечної системи. На виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 22 березня 2017 року № 177 «Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десяткової класифікації» перед бібліотекою ВНМУ ім. М. І. Пирогова постало завдання введення нової класифікації як у процесах опрацювання бібліотечного фонду, так і у його правильному розміщенні у відділах обслуговування.

Для повноцінної реалізації процесу рекласифікації фонду було запрошено завідувача відділу класифікаційних систем ДНУ Книжкової палати України ім. І. Федорова Муравйову В. М., яка провела лекційні та практичні заняття на тему «Впровадження УДК в практику роботи наукових і публічних бібліотек».

Перед тим, як розпочати роботу з рекласифікації фонду на УДК у нашій бібліотеці, відділ наукової обробки документів детально вивчав таблицю УДК, методику індексування, «Таблиці зіставлення індексів УДК і ББК», «Таблиці відповідності скорочених варіантів УДК і ББК» та матеріали спеціального розділу «Бібліотекарою: УДК» на сайті ДНУ Книжкової палати України (http://www.ukrbook.net/UDC/UDC_1.html).

Так склалося, що для систематизації у нашій бібліотеці здавна використовувалися дві таблиці: для медичної літератури – «Схема индексів систематического каталога медицинской литературы» (Республіканської наукової медичної бібліотеки), а для інших галузей – ББК. Це

дещо спрощувало ситуацію, оскільки УДК закладено в основу «Схемы индексов...», хоча багато розділів не співпадає: виправлялися розбіжності «Схемы индексов...» з УДК, а деякі документи доводилося систематизувати по-новому. Були змушені повністю переформити відділи зі «Схемы индексов...» 610 «Здравоохранение», особливо – 610.2(И) «Здравоохранение в зарубежных странах». Це ж саме стосувалося розділів 615.5 «Фармакология. Фармакодинамика» та 615.7 «Фармакотерапия. Химиотерапия» – в новій системі УДК їх не існує. Розділи з суміжних з медициною наук: медичну біологію, хімію, судову медицину і т. д. індексуємо: 61:57 «Медична біологія», 61:54 «Медична хімія», 61:34 «Судова медицина», тощо.

При роботі з електронним каталогом (ЕК) ми зіткнулися з тим, що деякі розділи ББК та УДК повністю співпадали за індексами, проте позначали зовсім різні поняття. Наприклад: 91-й розділ «Географія» в УДК та 91-й розділ «Бібліографічні покажчики» в ББК; 60 розділ «Суспільні науки» в ББК та «Біотехнологія» в УДК. Їх довелося одразу ж перешифрувати, щоб не змішувати різні документи.

Рекласифікація іноземної літератури має свої особливості. У всіх іноземних документах в додатковому, каталожному індексі відображається мова видання.

Виникли запитання відносно поличного індексу в таких виданнях, як «*Maternal-Infant Nursing Care*» *Elizabeth Jean Dickason*, «*Maternal & Child Health Nursing*» *Adele Pillitteri*, «*Maternal-Newborn Nursing*» *Sally B. Olds*, *Marcia L. London*, *P. A. Ladewig*, оскільки в електронному каталозі ми відображаємо всі аспекти пошуку. В іноземних виданнях більш цілісний підхід до теми, висвітлюється набагато більше матеріалу, самі книги дуже об'ємні; наприклад «*Harrison's Principles of Internal Medicine*» – містять розділи з генетики, імунології, геріатрії, професійних хвороб, клінічної фармакології, етики, розлади під час вагітності, профілактичної медицини (Genetics, Immune System, Geriatrics, Environmental and Occupational Hazards, Clinical Pharmacology, Ethics, Disorders during Pregnancy, Disease Prevention, Decision Making in Clinical Medicine). Те ж саме можна сказати й про «*Davidson's Principles and Practice of Medicine*», «*Clinical Medicine*» ed.: *Parveen Kumar, Michael Clark*.

В іноземних підручниках, особливо тих, що користуються попитом, з часом ім'я автора чи редактора додається до назви. Надалі у цих видань можуть бути зовсім інші редактори, але прізвища перших стають назвою: *Bailey and Love's Short Practice of Surgery*; *Gray's Anatomy for Students*; *Robbins and Cotran Pathologic Basis of Disease*; *Rang and Dale's Pharmacology*; *Nelson Textbook of Pediatrics* та ін. Та є взагалі цікаві назви: *Howkins and Bourne Shaw's Textbook of Gynaecology*, редактори – *V. G. Padubidri, Shirish N. Daftary*, 13-те та 14-те видання 2004 та 2008 років. Книга вперше була надрукована в 1936 році, перші 5 видань були автора *Shaw*, потім декілька видань редагували *John Howkins* та *Gordon Bourne*, прізвища яких теж увійшли до назви.

Нещодавно наша бібліотека почала отримувати тести для медичних ліцензійних іспитів у США та Індії: *First aid for the USMLE Step 2 CK*; *First Aid for the USMLE Step 2 CS*; *USMLE. Step 2 CK Qbook* та ін. А також *Original MCQ's for Screening Test for Indian Nationals with Foreign Medical Qualifications*; *PROAFS. Short Subjects for FMGE*; *Review of Postgraduate Medical Entrance Examinations: 22,000 MCQ's Fully Referenced and Topic Wise Arranged*. Зіткнувшись з такими назвами, довелося шукати як розшифровуються абрєвіатури, щоб зрозуміти про що йдеться, наприклад: USMLE (United States Medical Licensing Examination) складається з трьох ступенів: Step I – multiple-choice exam (іспит у формі тестів); Step II – 2 separate exams (2 окремі іспити): CK (Clinical Knowledge) (клінічні знання) and CS (Clinical Skills) (клінічні навички); Step III – multiple-choice exam (іспит у формі тестів).

Дуже зручно, коли в іноземних документах є бібліографічний опис. Наприклад, Книжкова палата Республіки Молдови надає повний бібліографічний опис та індекс УДК. Бібліотека Конгресу США теж надає бібліографічний опис, але без систематизації, там користуються іншими

схемами класифікації, проте з предметизацією за MESH (Medical Scientific Headlines – медичний науковий рубрикатор).

При рекласифікації фонду бібліотеки відділ наукової обробки документів спочатку створив робочу картотеку складених індексів, в основу якої взято «Алфавітний Показчик Понять (АПП) з відсутніми конкретними індексами (методичні рішення)» у галузі медицини. Картотека постійно поповнюється новими індексами, які утворюються під час роботи, що дає змогу однаково систематизувати ідентичні документи.

Відділ наукової обробки документів постійно співпрацює з відділами-фондоутримувачами: обслуговування та збереження фондів. За потреби проводяться загальні та індивідуальні консультації, на яких приймаються рішення щодо методів роботи у цьому напрямку.

Рекласифікацію документів в електронному каталозі працівники відділу наукової обробки здійснюють згідно з УДК за розділами, відповідно до таблиць зіставлення індексів УДК і ББК та у разі необхідності – вивчаючи документи *de visu*. Потім основні поличні індекси розділу – нові та відповідні їм старі, що підлягають заміні, роздруковуються та надаються у відділі обслуговування для подальшої роботи з фондом. Працівники відділів-фондоутримувачів переносять нові індекси на книги, формуляри, звіряючись з електронним каталогом. Таким чином один за одним систематичні розділи повністю замінюються на нову систему УДК. Нові надходження одразу ж індексуються за УДК. Ця система є набагато кращою, оскільки надає можливість детальніше класифікувати літературу за різними галузями знань.

При розміщенні літератури у фонді спочатку було вирішено створювати другий ряд на полиці за роздільником з новим індексом УДК, проте довелося врахувати реалії саме відділу іноземної літератури: маленьке приміщення, неможливість виділення стелажа або місця на полицях для перешифрованої літератури та очікуваний найближчим часом переїзд у нове просторе приміщення із достатньою площею. Тому було вирішено не відкривати нові ряди для документів з новими індексами за системою УДК. Літературу перешифрували, але залишали на місці. Для того, щоб відділу обслуговування добре орієнтуватися, на старих роздільниках на однакових за кольором наклейках писали новий індекс УДК та позначали, який розділ вже з виправленим шифром. Була в цьому рішенні і ще одна мета – працівники відділу обслуговування іноземною літературою звали до нових індексів та запам'ятовували їх.

Для переїзду літературу спакували та пронумерували за тим порядком, за яким вона має бути розміщена за новою схемою. Мається на увазі, що за системою ББК та УДК розділи не співпадають: так, наприклад, «Релігія» з 86-го має переміститися на 2-й, «Психологія» – з 88-го на 159.9, і т. д. Тож розміщення фонду в новому приміщенні буде здійснюватися відразу за новою класифікаційною системою.

Робота з рекласифікації нелегка, потребує від систематизатора багато знань, проте дуже цікава, захоплююча. Міжнародна система УДК, яка постійно оновлюється та доповнюється, надає можливість більш детально класифікувати наукові документи, що значно сприяє пошуку потрібної літератури.

Список використаних джерел:

1. Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десятикової класифікації [Електронний ресурс] : постанова КМ України від 22 берез. 2017 р. № 177 // Кабінет Міністрів України : [веб-сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://bit.ly/2JfhFjc> (дата звернення: 20.03.2018), вільний. – Назва з екрана.

2. Про впровадження Універсальної десятикової класифікації в практику роботи бібліотек [Електронний ресурс] : наказ МОН України від 26.06.2017 р. № 929 // МОН України : [веб-сайт]. –

Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/other/56442/> (дата звернення: 20.03.2018), вільний. – Назва з екрана.

3. ДСТУ 6096:2009 (ГОСТ 7.90–2007, MOD). Універсальна десяткова класифікація. Структура, правила ведення та індексування. – Чинний з 2009.07.01. – Вид. офіц. – Київ : Держспоживстандарт, 2009. – III, III, 22 с. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).

4. Бібліотекарю: УДК [Електронний ресурс] // Кн. палата України : [веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.ukrbook.net/UDC/UDC_1.html. (дата звернення: 21.03.2018), вільний. – Назва з екрана.

5. Опыт перехода индексирования документов с ББК на УДК Восточно-Казахстанской областной библиотеки им. А. С. Пушкина [Электронный ресурс]. – Электрон. данные. – Режим доступа: <https://bit.ly/2GMdD36> (дата просмотра: 20.03.18). – Заглавие с экрана.

6. Сторінка систематизатора [Електронний ресурс] // Кн. палата України: [веб-сайт]. – Режим доступу: <https://bit.ly/2uCb2nS> (дата звернення: 02.04.2018), вільний. – Назва з екрана.

7. Таблица відповідності скорочених варіантів УДК і ББК [Текст] : зі змінами та допов. до УДК станом на 2011 р., ББК – на 1997 р. / Кн. палата України ім. Івана Федорова ; уклад. М. Й. Ахвердова [та ін.] ; ред. М. І. Сенченко. – Вид. 6-те, без змін. – Київ : [б. в.], 2016. – 48 с. – Затв. Вченою радою Кн. палати України (протокол № 11 від 27 листоп. 2014 р.).

8. Таблица зіставлення індексів УДК і ББК [Текст] : УДК станом на 2011 р., ББК – на 1997 р. / Кн. палата України ім. Івана Федорова ; уклад. М. Й. Ахвердова [та ін.]. – Київ : [б. в.], 2016. – 70 с. – Схвалено Вченою радою Кн. палати України (протокол № 12 від 18 груд. 2015 р.).

9. Універсальна десяткова класифікація (УДК) [Електронний ресурс] // Кн. палата України ім. Івана Федорова. – 4-те вид., допов. – Київ : [б. в.], 2016. – 1 опт. диск (CD-ROM). – Загол. з етикетки диска.

10. Універсальна десяткова класифікація (УДК). Зміни та доповнення (2011) [Текст] // Кн. палата України ім. Івана Федорова ; підгот. М. Й. Ахвердова [та ін.] ; ред. М. І. Сенченко. – Київ : Кн. палата України, 2015. – 144 с.

11. Універсальна десяткова класифікація (УДК) в Україні [Електронний ресурс] / Г. Гуцол // Facebook. – Режим доступу: <https://bit.ly/2GsQQpK> (дата звернення: 02.04.2018), вільний. – Назва з екрана.